

Література

1. Берегова Г. І. Економіко-математичне моделювання : навч. посібник / Г.І. Берегова, А.Ю.Сидоренко. – Львів: УБС НБУ, 2008. – 140 с.
2. Брікульська Г.Ю. Оцінка економічної ефективності діяльності підприємства і шляхи її підвищення / Г.Ю. Брікульська // Он-лайн збірник тез доповідей Одеського національного політехнічного університету [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://storage.library.opu.ua/online/conference/tez_44/6-3.pdf
3. Іващук О.Т. Економіко-математичне моделювання : навч. посібник / О.Т. Іващук. – Тернопіль: ТНЕУ «Економічна думка», 2008. – 704 с.
4. Купалова Г.І. Теорія економічного аналізу : навч. посіб. / Г.І. Купалова. – К. : Знання, 2008. – 639 с.
5. Літнарівич Р.М. Побудова і дослідження математичної моделі за джерелами експериментальних даних методами регресійного аналізу : навч. посібник / Р.М. Літнарівич. – Рівне, МЕРУ, 2011. – 140 с.
6. Лугінін О.Є. Економіко-математичне моделювання : навч. посібник / О. Є. Лугінін, В.М. Фомішина. – К. : Лібра, 2011. – 342 с.
7. Чигринська О.С. Теорія економічного аналізу / О.С. Чигринська, Т.М. Власюк // Каталог електронних книжок EbookTime [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ebooktime.net/book_90.html
8. Шарапов О.Д. Економічна кібернетика : навч. посібник / О.Д. Шарапов, В.Д. Дербенцев, Д.Є. Семьонов. – К.: КНЕУ, 2004. – 231 с.

УДК 339.9:658.5

**Топольницька Т.Б.,
асистент кафедри теорії економіки та управління
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу**

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. Новий етап науково-технічного прогресу, інтернаціоналізація світових господарських зв'язків, розвиток спеціалізації та кооперації вимагають глибоких змін в організації забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Якщо на підприємстві не сформована сучасна, відповідно до теперішніх умов ведення бізнесу, система забезпечення, яка дає можливість активно та ефективно організовувати операції з контрагентами в Україні та за її межами, то йому важко уникнути багатьох проблем при виході на міжнародні ринки. Успішна реалізація зовнішньоекономічної діяльності підприємства може бути досягнута за умови відповідного забезпечення організаційними заходами та економічними ресурсами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем організаційно-економічного забезпечення діяльності підприємств присвячені наукові роботи багатьох вітчизняних вчених-економістів, зокрема Лакізи В., Львовичкіна С., Радіонової Н., Шиловой О. [1]. Теоретичне і методологічне обґрунтування окремих аспектів формування організаційно-економічного забезпечення саме зовнішньоекономічної діяльності підприємств знайшло відображення у працях таких українських дослідників як Кавас І., Кириченко О., Козак Ю., Пшик-Ковальська О., Передало Х., Фатенок-Ткачук А., Цюмик Ю. та ін. Однак, як свідчить аналіз результатів досліджень, відсутнє комплексне вивчення теоретичних засад організаційно-економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства

Постановка завдання. Метою даної публікації є комплексне вивчення основних теоретичних аспектів формування організаційно-економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: визначити суть, мету, принципи організаційного та економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності

підприємства, дослідити вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на організаційно-економічне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування і вдосконалення комплексу організаційного та економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) повинно бути першочерговим управлінським рішенням керівництва, використання якого дасть змогу сформувати й реалізувати конкретну послідовність заходів, що спрямовані на стабільне функціонування ЗЕД підприємства, її стійкий, перспективний розвиток [2, с. 225]. На нашу думку, прийняття такого рішення є важливим як для підприємства загалом, так і для його зовнішньоекономічної діяльності зокрема.

Метою організаційного забезпечення ЗЕД підприємства є створення, насамперед, організаційної структури, яка буде відповідати загальним цілям підприємства. Це означає, що реалізація процесу організаційного забезпечення ЗЕД не є відокремленою підсистемою зі своїми внутрішньосистемними цілями, вона підпорядкована розв'язанню завдань, які впливають із цілей функціонування підприємства. Організаційне забезпечення значною мірою залежить від взаємодії та координації діяльності підрозділів, функціонально пов'язаних із ЗЕД. Організація взаємодії функціонально пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю підприємства підрозділів є частиною організаційного забезпечення ЗЕД підприємства. Ця взаємодія повинна здійснюватися на основі формально встановлених (регламентованих) і неформальних організаційних зв'язків між елементами організаційної системи підприємства [3, с. 7].

Організаційно-функціональна структура зовнішньоекономічної діяльності підприємства залежить від багатьох факторів, серед яких: масштаби ЗЕД; витрати, які пов'язані з виробництвом за кордоном або з продажем продукції на зовнішніх ринках; складність продукції; досвід роботи підприємства на міжнародних ринках; контроль над гнучкістю бізнесу, прибутками і поведінням у конкурентному середовищі; економічна свобода; конкуренція на зовнішніх ринках; присутність у країні; ризики, пов'язані з роботою на міжнародних ринках [4, с. 65-73].

Крім зазначених чинників, на організаційно-функціональну структуру зовнішньоекономічної діяльності підприємства також впливає спосіб, який підприємство обрало для виходу на зовнішні ринки [5, с. 81]. Є два варіанти управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства. Якщо підприємство створює власний внутрішній підрозділ, який займається питаннями ЗЕД, або працює через відділи зовнішньоекономічних зв'язків (зовнішньоторговельні фірми, торгові доми), то мова йде про прямий спосіб виходу на зовнішні ринки, коли відбувається безпосередній зв'язок між виробником і споживачем. Цей спосіб є вигідним для підприємства за умов великої частки експорту в загальному обороті, високої конкурентоспроможності продукції, незначної конкуренції на даному сегменті ринку, наявності власних кваліфікованих фахівців по роботі на зовнішніх ринках. Якщо ж для вирішення питань зовнішньоекономічної діяльності підприємство залучає торговельних посередників, які є незалежними від виробників та споживачів і основною функцією яких є встановлення зв'язків між продавцем і покупцем, то тут має місце непрямий спосіб купівлі-продажу товарів на зовнішніх ринках. Кожен із цих способів має свої переваги та недоліки (рис. 1).

В цілому організаційне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства має ґрунтуватися на виконанні базових організаційних принципів, до яких належать принцип організаційної цілісності, делегування повноважень, паритету повноважень і відповідальності, єдності цілей, функціональної регламентації, гнучкості організаційних структур. Реалізація принципів організаційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства можлива лише за наявності відповідного економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Під економічним забезпеченням, як правило, розуміють систему економічних відносин, які виникають у процесі виробництва й реалізації благ (товарів, робіт, послуг) між окремими (самостійними) суб'єктами ринку, між суб'єктами ринку і державою (регіоном), між самою структурою та її трудовим колективом, між власниками капіталу і найманими працівниками з приводу порівняння витрат із доходами, виявлення, розподілу та використання прибутку [6, с. 25]. Мету економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства можна визначити як формування економічних стимулів до зовнішньоекономічної діяльності підприємства. На основі визначеної мети економічне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства має відповідати таким принципам: пріоритету споживача над виробником; пріоритетності витрат на зовнішньоекономічну діяльність; економічної та соціальної доцільності зовнішньоекономічної діяльності; комплексності та спадкоємності планування зовнішньоекономічної діяльності; стимулювання зовнішньоекономічної діяльності; відповідності рівня матеріально-технічної бази вимогам, що ставляться до якості й конкурентоспроможності продукції на міжнародних ринках; маркетингової спрямованості зовнішньоекономічної діяльності, економічної ефективності зовнішньоекономічної діяльності.



Рис. 1. Переваги та недоліки прямого і непрямих способів виходу підприємства на зовнішні ринки

У забезпеченні зовнішньоекономічної діяльності підприємства важливу роль відіграє економічна складова, яка здійснює суттєвий вплив на формування і функціонування організаційної складової. Водночас у практичній діяльності вони невіддільні одна від одної. Взаємопроникнення та взаємодія економічних та організаційних елементів формують організаційно-економічне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства, що є важливою передумовою для підвищення ефективності господарювання загалом.

Процеси забезпечення зовнішньоекономічної діяльності відбуваються як в середині підприємства, так і поза його межами, вони перебувають у тісному взаємозв'язку з процесами, що мають місце на підприємстві, але також залежать від факторів зовнішнього середовища. У зв'язку з цим фактори впливу на організаційно-економічне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства можна розглядати з позицій макро- і мікроекономіки (рис. 2).

На макрорівні, тобто під впливом зовнішніх факторів на організаційно-економічне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства, будуються взаємовідносини між системою забезпечення і всіма можливими сегментами зовнішнього середовища. Дія факторів зовнішнього середовища передбачає вплив факторів з боку державних та ринкових механізмів. До факторів впливу на організаційно-економічне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства з боку державних механізмів відносимо політичні, економічні, адміністративні, інституціонально-правові та соціальні. Фактори впливу на організаційно-економічне забезпечення ЗЕД з боку ринкових механізмів об'єднані у дві групи економічних та організаційних факторів.

Визначення впливу мікроекономічних умов, тобто факторів внутрішнього середовища, на організаційно-економічне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства характеризується особливостями підприємства, в якому формується система забезпечення, їх поділяємо на економічні, організаційні та соціально-психологічні фактори.

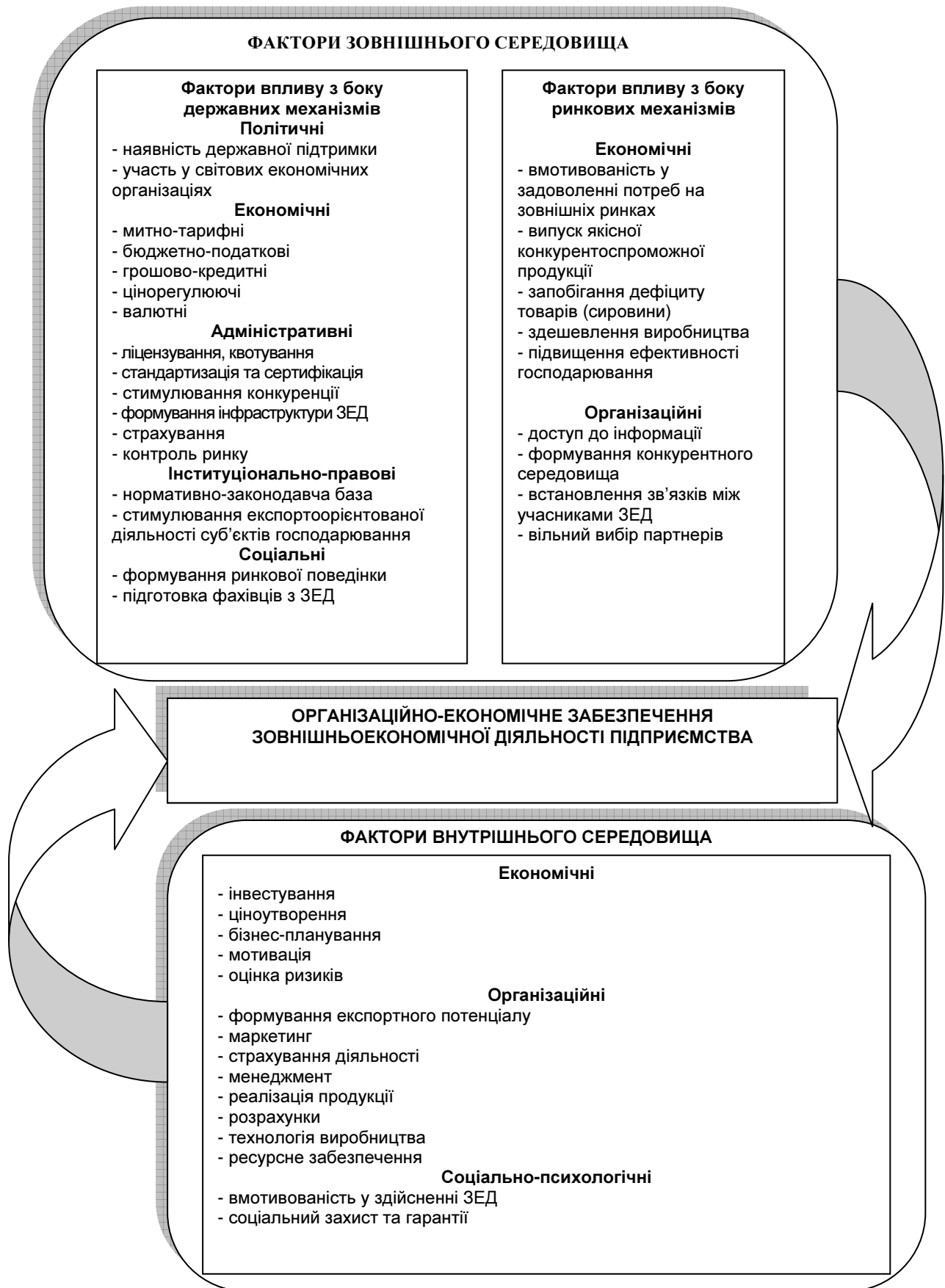


Рис. 2. Вплив факторів зовнішнього і внутрішнього середовища на організаційно-економічне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства
Джерело: розроблено автором на основі [7-9]

Підсумовуючи викладене вище, пропонуємо власне бачення дефініції організаційно-економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства і пропонуємо розуміти його як цілісний процес взаємодії елементів організаційного та економічного впливу на зовнішньоекономічну діяльність підприємства, яка реалізується в межах сформованої організаційної структури, на основі ефективного розподілу ресурсів, під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, з метою досягнення цілей та реалізації стратегії на зовнішніх ринках.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, на основі проведених досліджень можемо стверджувати, що спроможність підприємства забезпечити існування в динамічному середовищі значною мірою залежить від результативності організаційно-економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності, яке є своєрідним підґрунтям, основою організації процесів, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю підприємства. Тут організаційна складова відповідає за створення необхідних структур та взаємозв'язків, які забезпечують функціонування системи, а економічна – за налагодження взаємовигідних відносин та пошук ресурсів, необхідних для роботи системи, та їх ефективне використання. Це сукупність забезпечувальних процесів організаційного та економічного впливу, які сприяють реалізації функцій зовнішньоекономічної діяльності підприємства, а також відповідають за створення необхідних умов для розвитку ЗЕД. Подальші дослідження доцільно спрямувати на удосконалення процесів забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Література

1. Шилова О.Ю. Організаційно-економічне забезпечення розвитку підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 "Економіка та управління підприємствами (підприємства металургійного комплексу та машинобудування)" / О.Ю. Шилова. – Донецьк, 2009. – 17 с.
2. Лакіза В.В. Організаційно-економічне забезпечення функціонування підприємства / В.В. Лакіза, К.Я. Качмар // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.8. – С. 224-229.
3. Радіонова Н.І. Організаційно-економічне забезпечення управління інноваційним розвитком машинобудівного підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 "Економіка та управління підприємствами (підприємства машинобудівної та металургійної галузей)" / Н.І. Радіонова. – Луганськ, 2010. – 19 с.
4. Кириченко О. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності / О. Кириченко, І. Кавас. - К. : Фінансист, 2000. - 653 с.
5. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: кредитно-модульний курс : навч. посібник / за ред. Ю.Г. Козака. - К. : ЦНЛ, 2006. - 792 с.
6. Львовчкін С.В. Фінансовий механізм макроекономічного регулювання / С.В. Львовчкін // Фінанси України. – 2000. – С. 23-28.
7. Пшик-Ковальська О.О. Чинники впливу на планування зовнішньоекономічної діяльності / О.О. Пшик-Ковальська, Х.С. Передало // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.8. – С. 296 – 301.
8. Фатенок-Ткачук А.О. Аналізування факторів впливу на розвиток зовнішньоекономічної діяльності машинобудівних підприємств / А.О. Фатенок-Ткачук // Наукові праці КНТУ. – Сер.: Економічні науки. – 2010. – Вип. 17. – С. 23-29.
9. Цьомик Ю.В. Удосконалення зовнішньоекономічної діяльності агропромислового комплексу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.07.02 "Економіка сільського господарства та АПК" / Ю.В. Цьомик. – Сімферополь, 2006. - 23 с.